

SPELEOLOGIJA U MEDIJIMA

Knjige, monografije, zbornici

Knjiga »Razvoj speleološke opreme i tehnike«

Knjigu »Razvoj speleološke opreme i tehnike« napisali su Vlado Božić i Hrvoje Malinar, a izdao ju je Hrvatski planinarski savez 2013. Ima 192 stranice u mekom uvezu i tiskana je u boji. Gotovo da nema niti jedne stranice koja nema barem jednu fotografiju, pa će knjiga biti zanimljiva i onima koji nisu ljubitelji samo pisane riječi. Knjiga sadrži pregled svekolike speleološke opreme i raznih tehnika koje su se koristile od prapovijesti pa do danas. Sadržaj je kronološki podijeljen na epohe te se u pojedinim poglavljima, osim same opreme i tehnike, navode i veća speleološka postignuća tog vremena, što

čitatelju daje dobru predodžbu o zahtjevnosti speleoloških istraživanja i problemima s kojima su se susretali tadašnji, pa i današnji speleolozi. Osim toga, navedene su i mnoge crtice i anegdote iz bogate hrvatske speleološke povijesti o kojima često slušamo i u živoj predaji. Takve priče s terena i nečija razmišljanja o speleološkim pitanjima vrlo su vrijedna i knjizi daju dodatnu vrijednost i draž. Čitatelj se često može poistovjetiti s akterima priča ispričanih u knjizi jer se mnogi speleolozi ponekad nađu u sličnim ili istim prilikama. U knjizi zasigurno nije obrađena sva tehnička oprema ikad korištena u speleologiji niti su navedena najnovija tehnička postignuća, ali vjerujem da autorima to nije niti bio cilj. S mnogim vrijednim povijesnim podacima, doživljajima naših prijatelja i njihovim zabilješkama, ova knjiga je, rečeno suvremenim jezikom, »must have« svakog speleologa željnog pustolovine.

Marko Budić

90 godina HPD »Japetić«, 1923.-2013.

U Samoboru je 31. kolovoza 2013. HPD »Japetić« svečano proslavio 90 godina svoga rada. Za tu je priliku tiskao i opsežnu monografiju, kojoj je glavni urednik Zdenko Kristijan. Tekstove je obradilo dvadesetak autora. Monografija ima 262 stranice velikog formata, a obrađuje planinarsku djelatnost u Samoboru prije osnivanja PD »Japetić« i svu djelatnost u ovom 90-godišnjem razdoblju.

Speleolozima je najzanimljivija speleološka djelatnost. Milan Žegarac Peharnik i Ilija Rašić prikazali su na 8 stranica 25-godišnju djelatnost Speleološkog odsjeka PD-a »Japetić«

(1975.-2000.). Tu su popisane sve važnije djelatnosti SO-a, popisane su sve špilje i jame koje su istražili i arhivirali njegovi članovi, na kojim su školama, seminarima i skupovima sudjelovali, tko je sve bio član i tko su bili pročelnici. U nastavku su objavljene kratke biografije vodećih članova SO-a (Jurica Domin, prvi pročelnik, te sljedeći pročelnici Milan Žegarac, Ilija Rašić i Tomica Rubinić). Ovo je najopsežniji prikaz rada SO-a HPD »Japetić«, važan za povijest speleologije u Hrvatskoj.

Osim toga u monografiji su prikazane i udruge koje su proizašle iz HPD-a »Japetića«, a to su Speleološki klub »Samobor«, s kratkim opisom djelovanja od 2000., i Speleološki klub »Breganja«, koji radi od 2011.

Vlado Božić

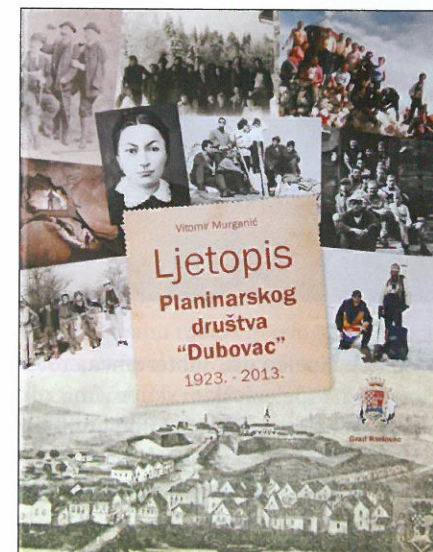
Vitimir Murgić: Ljetopis planinarskog društva »Dubovac« 1923.-2013.

Planinarsko društvo »Dubovac« izdalo je 2013. uz pomoć Grada Karlovca knjigu pod gornjim naslovom kao Prilog građi za povijest planinarstva u Kalovcu. Tiskana je u velikom formatu na 187 stranica i tvrdih korica. Autor Vitimir Murgić uspio je uz pomoć desetak suradnika prikupiti mnoštvo gradiva i iznijeti kroniku planinarstva u svom Društvu, ali i obraditi planinarstvo u Karlovcu prije njegova osnivanja 1923. Naravno, tu je zastupljena i speleologija. Navedeno je posjećivanje i istraživanje špilja i jama karlovačkih planinara u 19. st. kao i sredinom prve polovice 20. st. te neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Osnivanjem Speleološkog odsjeka 14. studenog 1957. započelo je sustavno djelovanje karlovačkih speleologa, koji su među

aktivnijima u Hrvatskoj. Djelovanje je opisano po dekadama. Prikazana je tablica svih dužnosti u SO-u, a objavljeno je i petnaestak kratkih biografija članova SO-a.

Spomenuto je i djelovanje SD-a »Karlovac« i SK-a »Ursus spelaeus«, što daje gotovo cjelokupan pregled djelovanja karlovačkih speleologa.

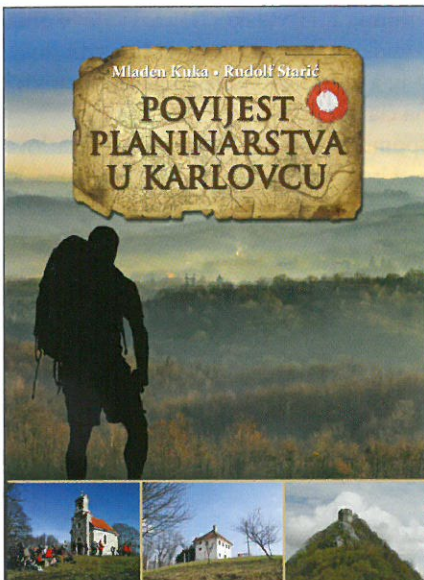
Vlado Božić

Mladen Kuka i Rudolf Starić: Povijest planinarstva u Karlovcu

Gradska knjižnica »Ivan Goran Kovačić« iz Karlovca izdala je 2013. monografiju o povijesti planinarstva u gradu Karlovcu autora Mladena Kuke i Rudolfa Starića, dvojice dugogodišnjih planinara i speleologa. Knjiga je velikog formata, tiskana na 164 stranice i tvrdih korica. Sadržaj je podijeljen na razdoblja koja su bila značajna za planinarstvo u Karlovcu. Obilno je zastupljena i speleologija, počam od prvih istraživača i posjetitelja špilja i jama u 19. st. pa do danas. Prikazano je djelovanje članova Speleološkog odsjeka PD »Dubovac« od osnivanja 14. studenog 1957., rad Speleološkog društva »Myotis myotis« (21. ožujka 1984. – 1986.), aktivnost Speleološkog društva »Karlovac« osnovanog 15. listopada 1996. i Speleološkog kluba »Ursus spelaeus« od osnivanja 7. veljače 2002. do danas. Opisana su sva veća speleološka istraživanja i ekspedicije, održane speleološke škole, izdavačka djelatnost

(Speleobiten, Speleozin, Subterranea croatica), sudjelovanje na speleološkim skupovima i dr. Uz to su objavljene i kratke biografije ljudi koji su doprinijeli razvoju speleologije u Karlovcu.

Vrijedna knjiga za upoznavanje karlovačke speleologije!

Vlado Božić

ATLAS špiljskih tipskih lokaliteta faune Republike Hrvatske, svezak 2

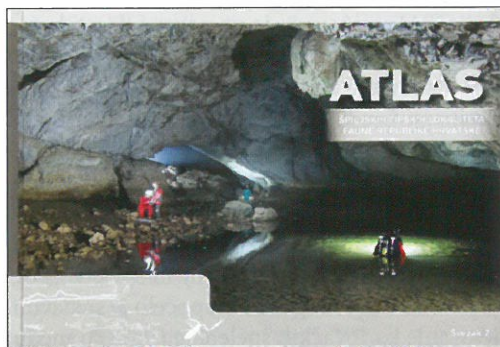
Evo i drugog sveska velebnog izdanja Hrvatskog bispeleološkog društva iz Zagreba, kao nastavak prvog sveska iz 2010. godine (vidi Speleolog, 58/2010.). Nakladnik je Hrvatsko biospeleološko društvo (HBSD), urednici su biospeleolozi Branko Jalžić i Martina Pavlek, tehnički urednik je speleolog Boris Krstinić, autori tekstova biospeleolozi: B. Jalžić, J. Bedek, H. Bilandžija, P. Bregović, H. Cvitanović, T. Čuković, A. Čukušić, T. Dražina, L. Đud, S. Gottstein, D. Hmura, F. Kljaković-Gašpić, A. Komerički, P. Kutleša, M. Lukić, M. Malenica, K. Miculinić, R. Ozimec, M. Pavlek, N. Raguž, R. Slapnik i V. Štamol, a recenzenti biospeleolog Nikola Tvrtković i speleolog Neven Božić. U knjizi su fotografije 43 autora, te brojni crteži i nacrti špilja i jama iz arhiva hrvatskih speleoloških udruga.

I ovaj svezak je formata 24 × 17 cm, tvrdih je korica, sadrži 238 stranica sa slikama u boji,

a iz tiska je izašao u studenom 2013. u nakladi od 400 primjeraka na hrvatskom, ali također i 300 primjeraka na engleskom jeziku. Djelo je rezultat rada članova HBSD-a koji je, u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva trajao od 2000. do 2006., a potom s Državnim zavodom za zaštitu prirode. Najprije je 2006. izdan »Katalog špiljskih tipskih lokaliteta faune Hrvatske«, a onda 2010. i prvi svezak »Atlasa špiljskih tipskih lokaliteta faune Republike Hrvatske«.

U nastavku rada od 2010. prikupljeno je još podataka. Na topografskoj karti Hrvatske predloženi su jednom bojom lokaliteti objavljeni u prvom svesku, a drugom bojom lokaliteti u drugom svesku. U prvom svesku bila su registrirana 254 tipska lokaliteta, od kojih su 102 iscrpno prikazana. U ovom drugom svesku broj tipskih lokaliteta povećan je na 271, a iscrpno ih je prikazano 88. U prvom je svesku objavljen popis od 399 svojiti, od kojih su 133 iscrpno prikazane, a u drugom se svesku broj poznatih svojiti popeo na 427, od kojih je iscrpno prikazano 140. Želja je HBSD-a preostale lokalitete i svojite iscrpno prikazati u sljedećem svesku.

Za svaki je lokalitet objavljen položaj, nacrt, fotografija ulaza, fotografija ili crtež opisanih životinja, kratak tekst s osnovnim podacima o objektu i životinjama te popis najvažnije literature. Za svaku svojitu prikazana je rasprostranjenost i kategorija ugroženosti prema Crvenoj knjizi špiljske faune Hrvatske. Atlas zorno prikazuje živi svijet našeg podzemlja: spužve, virnjake, pužve, paučnjake, grinje, rakove, stonoge, kukce, ribe... Mnogi ljudi za njih i ne znaju jer te životinje žive u vječnoj tami daleko od ljudskih pogleda, a spadaju u endeme i relikte našeg

područja. Mnoge su svojite dobile ime po nekom našem lokalitetu ili imenu istraživača.

Na kraju Sveska 2 Atlasa nalazi se pojmovnik i zahvala svima koji su na bilo koji način pomogli da ovo djelo doživi svjetlo dana. Među njima su poimence dvadesetak vodiča po terenu, 62 člana iz 21 speleološke udruge te 34 pojedinca i djelatnika iz raznih institucija. Tu je i zahvala Državnom zavodu za zaštitu prirode i Hrvatskim vodama na finacijskoj pomoći za terenska istraživanja te zahvale Hrvatskim vodama, JU NP »Mljet«, »Krka« i »Paklenica« te Zakladi HAZU-a na finacijskoj pomoći za tiskanje knjige.

Na samom kraju knjige nalazi se popis cjelokupne literature.

Katalog (2006.) te Atlas 1 (2010.) i Atlas 2 (2013.) prve su publikacije takve vrste u svijetu.

Vlado Božić

Grupa autora: Prirodoslovno-povijesna baština općine TOMISLAVGRAD

Ova monografija općine Tomislavgrad (BiH), tiskana na 516 stranica velikog formata, i tvrdih korica, značajna je i hrvatskim speleolozima jer je tiskana u Zagrebu i jer među 24 autora teksta i 53 autora fotografija ima i nekoliko iz Hrvatske. Glavni urednik je također iz Hrvatske, to je Roman Ozimec. O speleologiji na području općine Tomislavgrad pisali su Ivan Buntić i Miro Šumanović, predsjednik i dopredsjednik Speleološkog društva »Mijarovi dvori« iz Tomislavgrada, njihovom tekstu veliki su doprinos dale brojne fotografije hrvatskih autora (Hrvoje Cvitanović, Damir Basara, Tihomir Kovačević, Roman Ozimec i Dražen Perica), zemljovid i nacrti (Damir Basara) te kazalo (Alan Čaplar i Roman Ozimec). U tekstu se spominju velika speleološka istraživanja koja su 60-ih godina proveli Mirko Malez i Srećko Božičević, sudjelovanje hrvatskih speleologa na speleološkim istraživanjima u ovom tisućljeću, posebno na speleoronilačkim ekspedicijama članova D-DISKF-a u ponoru Kovači i izvoru Ričine. Osim speleologije obrađena su i sva druga područja prirodoslovno-povijesne baštine Tomislavgrada pa je to razlog da pogledate tu velebnu monografiju.

Međutim, medalja ima i drugu stranu, onu malo lijepu. Naš bivši glavni urednik ovog časopisa, dr. Srećko Božičević u monografiji je prepoznao

nekoliko svojih nacrti, ali plagiranih. Na nacrti, koje je radio 60-ih godina prošlog stoljeća i objavio u publikacijama JAZU, članovi društva »Mijatovi dvori« napisali su da su ih izradili oni. Kada se usporede nacrti Srećka Božičevića i ovi objavljeni u monografiji jasno se vidi da su to potpuno isti nacrti. Npr. na nacrt »Izvor pećina Ričina«, objavljen 1967. u publikaciji Krš Jugoslavije JAZU, br. 5, dodan je tekst iz kojeg se čita da je nacrt izrađen 2005., i da su ga izradili članovi »Mijatovih dvora«, a da je nacrt obrađen na računaru 2012. Slična je situacija i s nacrtom »Pećina kod Kazaginca« iz istog Božičevićevog rada (Krš Jugoslavije JAZU br. 5, 1967.), s tim da je u monografiji greškom nacrt okrenut obratno (lijevo-desno). Slijedeći primjer je Spilja Rogoševac. Nacrt Srećka Božičevića objavljen je 1986. u Ljubljani (Acta carsologica, XIV/XV, za 1985/1986.), a u monografiji je prikazan kao rad ekipe »Mijatovih dvora« 2008.

U svom pismu radakciji ovog časopisa, napisanog na pet i pol stranica s 8 nacrti priloga, dr. Srećko Božičević je napisao: »Ovo što su učinili duvanjski speleolozi u Monografiji nije ispravno, ljudski, časno i etički. Te riječi mogao bih koristiti i ovako: nepristojnost, nepoštenje, krađa, laž i obmana čitatelja Monografije...«Autorsko pravo sigurno je znano autorima i urednicima Monografije. Citiranje nečijeg rada s navodom literature ne skida »krunu« onom tko sada piše već dokazuje njegovu upućenost s problematikom koju prezentira, jer znanstveni i stručni radovi nalaze se među šticećenim pojmovima i paragrafima zaštite«.

Neka čitaoci prosude sami.

Za Uredništvo Vlado Božić

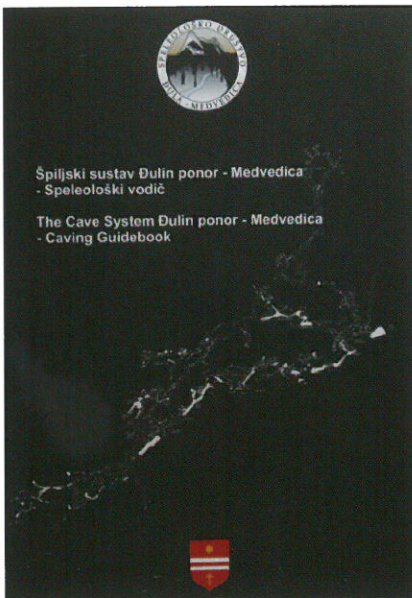
Speleološki vodič »Špiljski sustav Đulin ponor – Medvedica«

Speleološko društvo »Đula Medvedica« iz Ogulina objavilo je 2013. godine dvojezičnu (hrvatsko-englesku) publikaciju Špiljski sustav Đulin ponor - Medvedica - Speleološki vodič (The Cave System Đulin ponor - Medvedica - Caving Guidebook).

Autori publikacije su Željka Janjanin i Vedran Vučić, a tekstom, fotografijama i slično pridoni-jelo je još dvadesetak osoba.

Publikacija je nastala u sklopu projekta »Speleološka poučna staza Đula-Medvedica« čiji je

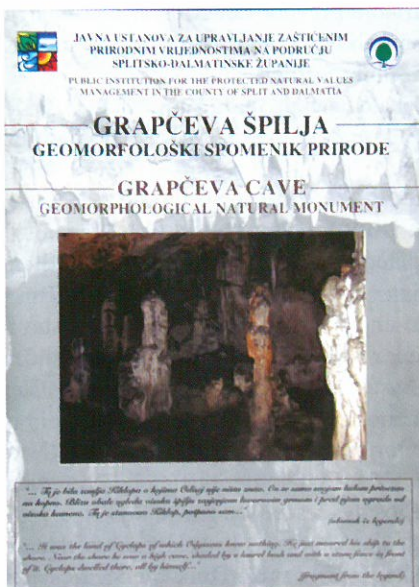

nositelj SD »Đula-Medvedica«, partneri Grad Ogulin i Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Karlovačke županije »Natura viva«, a suradnici SD »Velebit« i HBSD.

Knjižica sadrži kratak pregled istraživanja sustava, tu je i opis sustava i raznih morfoloških pojava na koje se u njemu nailazi te opis špiljske faune. Posebna je pažnja posvećena zaštiti ovoga geomorfološkog spomenika prirode.

Mea Bombardelli

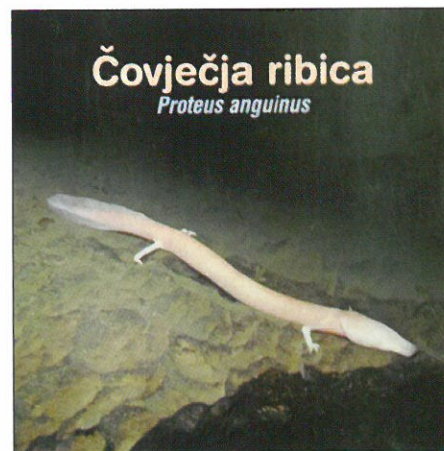
Grapčeva špilja – geomorfološki spomenik prirode

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Splitsko-dalmatinske županije izdala je deplijan o Grapčevoj špilji na Hvaru kao zaštićenom geomorfološkom spomeniku prirode. Uz razne fotografije iz špilje i tlocrt velike dvorane, u deplijanu se nalaze osnovni podaci o lokaciji špilje, njen opis kao i bilješke o provedenim arheološkim istraživanjima i važnosti nalaza. Zanimljivo je da je najstariji prikaz broda u Europi pronađen na ulomku keramičke vaze upravo u Grapčevoj špilji. Objavljene su i korisne informacije o mogućnosti posjeta špilji. Marko Budić

Prospekt »Čovječja ribica«

Hrvatsko herpetološko društvo HYLE izdalo je početkom 2013. mali prospekt posvećen zaštiti ove zanimljive podzemne životinje. Čovječja ribica je endem podzemnih slatkovodnih staništa Dinarida. Ona je jedini pravi podzemni kralježnjak u Europi rasprostranjen od Slovenije, okolice Trsta u Italiji, Hrvatske do Bosne i Hercegovine. Živi dulje od 60 godina, a može narasti do 40 cm duljine. U prospektu je naglašeno da najveću opasnost za opstanak ove vrste predstavlja ekonomski razvoj društva, tj. industrijsko zagađenje podzemlja, ali uz to i kolekcionarstvo!

Fotografije za ovaj prospekt dali su Dušan Jelić i naši članovi Branko Jalžić, Vedran Jalžić i Petra Kovač Konrad. Vlado Božić

Skriveni život u unutrašnjosti Velebita

Ovaj deplijan izdali su početkom 2013. Javna ustanova Park prirode Velebit i Hrvatsko biospeleološko društvo. Autori tekstova su biospeleolozi Lana Đud, Jana Bedek, Branko Jalžić, Helena Bilandžija, Tvrtko Dražina, Martina Pavlek, Marko Lukić, Ana Komerički i Petra Žvorc. Iznesene su osnovne karakteristike planine Velebit i prikazane najzanimljivije podzemne životinje koje ga nastavaju. Cilj je ovog deplijana upoznati čitatelja s osebnjuošću živog svijeta u podzemlju Velebita i upozoriti na njihovu ugroženost.

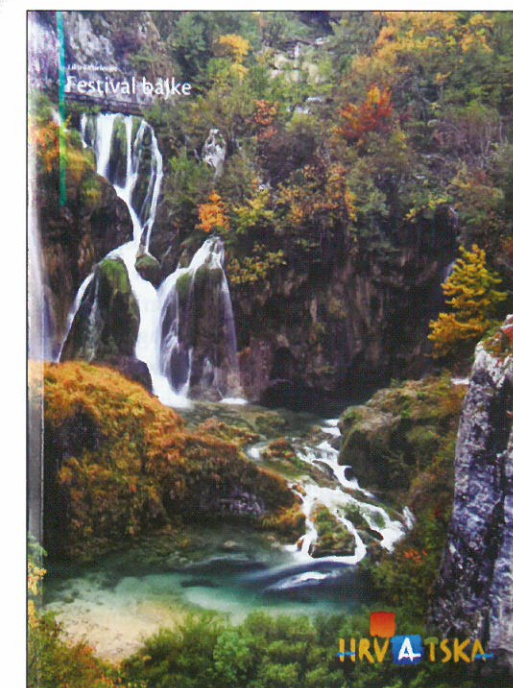
U utrobi masiva Velebita obitava 21 životinja upisana u Crvenu knjigu špiljske faune Hrvatske. Na Velebitu ima 16 špilja i jama (tipskih lokaliteta) u kojima su po prvi puta pronađene i znanstveno opisane čak 23 svoje špiljskih životinja, većinom velebitski endemi. U letku su predstavljene ove životinje: dinarski špiljski školjkaš *Congerius cusceri*, kornjaš tankovratić *Leptodirus hochenvartii velebiticus*, lažištupavac *Neobisium* sp., dvojenoga *Haasia stenopodium*, kornjaš *Velebitodromus ozrenlukici*, pauk *Stalita pretneri*, skokun *Disperrhopolites* sp. nov., striga *Geophilus* sp. nov., vodena jednakožna

babura *Monolista* sp. nov. i šišmiš *Myotis capaci*. Autori fotografija su Marko Budić, Helena Bilandžija, Marko Lukić, Tvrtko Dražina, Branko Jalžić, Petra Bregović, Jana Bedek, Boris Krstinić, Norma Fressel i Hrvoje Cvitanović. Vlado Božić

Festival bajke

Ovu publikaciju velikog formata (A4) tiskanu na 140 stranica izdala je 2012. Turistička zajednica Hrvatske, propagirajući ljepote Ličko-Senjske i Karlovačke županije. Tekstove je napisalo 8 autora, a fotografije su dala 22 autora, među njima i speleolozi. Glavna su vrijednost publikacije prekrasne fotografije s kratkim popratnim tekstom.

Prikazane su razne zanimljivosti ovih dviju županija, najviše prirodne i kulturne, a pod raznim nazivima i speleološke, npr. Đulina ljubav (Đulin ponor u Ogulinu), Pećinske utvrde (špilje s obrambenim zidovima), Dvor od bisera (špilja Samograd u Perušiću), Baklje u dvoranama (Gornja Baračeva špilja kod Rakovice) i Potonuli grad (tunel Talijanova buža u Novalji na Pagu). Publikacija je tiskana na hrvatskom i na sedam stranih jezika. Vrijedno ju je pogledati zbog prelijepih slika prirode. Vlado Božić

Dekodiraj Medvednicu – Interaktivni vodič po Medvednici

Ovaj neobični vodič izdala je 2012. Javna ustanova Park prirode Medvednica u obliku torbice u kojoj se nalaze listovi papira s tekstom, slikama i kartom. Urednica je Vida Ungar, autori tekstova su Vida Ungar, Snježana Malić-Limari i Danijel Lacko. Koncept vodiča i njegov sadržaj osmislili su Čedo Josipović, Vida Ungar i Danijel Lacko, a korištene su fotografije petnaestak autora.

Onaj tko se želi poslužiti ovim vodičem mora najprije dobro proučiti način uporabe, a onda krenuti na teren u istraživanje. Započeti se može

bilo gdje u PP-u Medvednica, koristeći upute u vodiču; na terenu treba pronaći određeni lokalitet, nešto zapisati u kartu i vodič (uz torbicu je priložena i olovka) i dalje istraživati. Vodič ima nekoliko poglavlja pod naslovima: Dekodiraj Medvednicu u 54 koraka, Posjeti 27 »plus« lokacija, Upoznaj 11 nezaobilaznih lokacija i Pročitaj 26 priča o Medvednici.

Od speleoloških zanimljivosti tu su: Špilja sv. Martina, špilja Veternica, špilje i jame na Horvatovih 500 stuba, špilja Velika peč, rudnik Zrinski, Francuski rudnici i rudnik u Vukovom dolu.

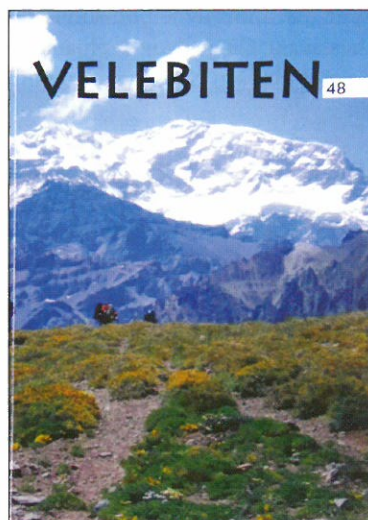
Izgleda komplicirano, ali se vrijedi potruditi. Vlado Božić

Domaće periodičke publikacije

Velebiten, br. 48

Izdavač ovog časopisa, izašlog u siječnju 2013., je Planinarsko društvo Sveučilišta Velebit, a glavni urednik speleolog Marko Rakovac. Po prvi puta su u časopisu objavljeni članci po kategorijama: Planinarstvo, Speleologija, Penjanje, Velebitaši pišu i Edukacija. Časopis ima 102 stranice.

U rubrici Speleologija objavljeni su sljedeći članci: Ronald Železnjak i Dalibor Paar: Speleološka ekspedicija »Velebita 2012«; Tea Selaković: Nova godina 2012. na Dachsteinu; Siniša Jembrih i Ana Bakšić: Speleološka ekspedicija »Malaysia – Croatia 2012«; Marta Malenica: Moja prva džungla (osvrt na sudjelovanje u ekspediciji u Maleziju); Goran Rnjak: Duša (jama na Crnopcu); Hrvoje Malinar: Prvo ronjenje 1959.

u špilji Veternici; Marijan Čepelak: Cova des Pas Vallgonera (najdulja špilja na španjolskom otoku Mallorci); Anja Žmegač: Ep o 6 kilometara (Špilja pod Lisinama u kanjonu rječice Slunjčice); Loris Redovniković: Špigre i gitarijada, Tounj 2012 (špiljarske igre ispred špilje Tounjčice) i Marko Rakovac: Crtice iz Vilnusa (suradnja s litvanskim speleolozima).

U rubrici Edukacija opisala je speleologinja Tea Selaković rad 42. po redu Velebitaške speleološke škole 2012. Školu je završilo 20 članova SOV-a.

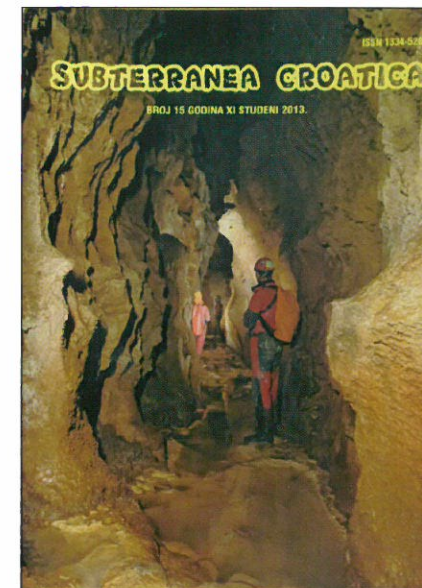
Na kraju su Goran Rnjak i Dina Kovač obznanili da su skenirali brojne hrvatske speleološke časopise i stavili njihove digitalne zapise na DVD. Vlado Božić

Subterranea croatica, br. 15

U studenom 2013. izašao je novi broj ovog časopisa, već drugi po redu cijeli tiskan u boji. Izdavač je Speleološki klub »Ursus spelaeus« iz Karlovca, a glavni urednik i dalje Hrvoje Cvitanović. I ovaj broj je formata A4, ima 60 stranica, a tiskan je uz financijsku pomoć Hrvatskih voda. Novost je u ovom broju uvođenje kategorije znanstvenosti pojedinih članaka, što po naslovu članka, što po izravnoj kategorizaciji. To je inače običaj u znanstvenim časopisima gdje se obavezno označuje kategorija znanstvenosti, npr. pregledni, stručni, znanstveni i izvorni znanstveni članak. U ovom časopisu neki su članci označeni kao stručni (vidi poslije).

Uvodni, ujedno i najdulji članak, napisali su Damir Basara i Hrvoje Cvitanović pod naslovom »Multidisciplinarna speleo-znanstvena istraživanja na srednjem Velebitu tijekom 2012. i 2013. godine«, kojemu je priložen zaseban velik nacrt špilje Atile. U istraživanju su sudjelovali članovi iz čak 18 hrvatskih udruga. Ukupno su na području Vršeljka (Klemente) istražene 32 špilje i jame, od kojih je najveća špilja Atila duga 2252 m. Uz taj članak posebne su priloge napisala još četiri autora, Marko Lukić »Biospeleološka istraživanja u špilji Atili«, Ivan Vlašić »Hidrogeološka istraživanja u špilji Atili«, Boris Olujić »Arheološka istraživanja« i Kazimir Miculinić »Tragovi grebanja medvjeda«.

Neven Ris je opisao istraživanje jame Jelovače na Biokovu, duboke 128 m, Andrija Rubinić i

Lovel Kukuljan ponor Brusana u Hrvatskom primorju uz slovensku granicu dubok 79 m, s ronjenjem u sifonu na dnu. Goran Rnjak, Dina Kovač i Mirna Mazija napisali su članak »Speleološka istraživanja na jugozapadnim padinama Kamešnice, u okolici Sinjskog polja« i opisali 12 špilja i jama, od kojih je najzanimljivija jama Vranjača zbog ogromne dvorane dimenzija 60 x 120 m. Hrvoje Cvitanović opisao je Špilju kod Bare Vojnikuše, blizu Pazarišta, dugu 176 m, a Neven Ris Bezdanicu kod Zečeve Varoši blizu kanjona rijeke Korane, tj. špilju s jamskim ulazom dugu 217 m.

Članak Romana Ozimeca pod naslovom »Gasparov paučnjačić (*Eukoenenia gasparoi*) (Palpigradi, Eukoeniidae), nova vrsta za faunu Hrvatske, uz pregled faune paučnjačica u Hrvatskoj«, označen je kao stručni članak / Professional paper, a također i članak Kazimira Miculinića »Ostaci kozoroga i drugih životinja iz jame Munižabe«.

Slijedi rubrika Vijesti s tekstovima: Marijana Cukrov »2. Međunarodni simpozij o anhidralnim ekosustavima« (nažalost nije napisala kada je simpozij održan), Larisa Grabar i Andrija Rubinić »Izvještaj o radu Speleološke udruge Estavela u 2012. godini«, Željka Janjanin »Dosađajući pregled rada Speleološkog društva Đula – Medvedica iz Ogulina«, Damir Basara »Projekt:

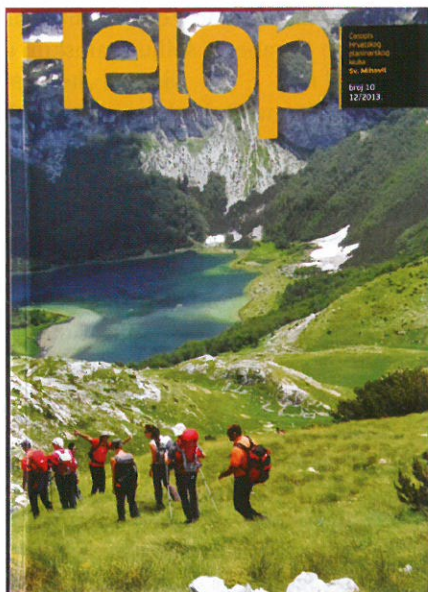

»Explore, learn, share« Youth exchange in Bulgaria«, Neven Šuica »Prva tisućica u Crnoj Gori«, Ana Komerički »21. Međunarodni biospeleološki kongres, Košice 2012«, Neven Šuica »Tajne podzemlja« i Neven Bočić »Jurica Štefančić (1953-2013)«. Na kraju je Hrvoje Cvitanović dao novi pregled 50 najduljih špilja i 50 najdubljih jama u Hrvatskoj, a također i poziv na Festival speleološkog filma 2014. u Karlovcu.

Vlado Božić

Helop, br. 10

Glavni urednik ovog broja časopisa Hrvatskog planinarskog kluba Sv. Mihovil, izašlog u prosincu 2013., je Mate Prottega. Časopis ima 104 stranice i slike u boji. Sadržaj obuhvaća planinarsku, speleološku i spasavalačku djelatnost članova kluba u 2013. godini. Članci speleološkog sadržaja su sljedeći: Emil Podrug: »Špilja sv. Ante«. Opisana je mala špilja u Kanalu sv. Ante koja je najprije služila kao crkva (koristili su je pustinjaci još od 15. st.), a od 1930. u vojne svrhe (kao bunker), sada se obnavlja da postane dio šetnice Kanalom sv. Ante. U članku Jose Gracina »Susret s Pivčevom jamom« opisano je otkriće i prvo istraživanje te jame prije desetak godina i ponovno istraživanje 2013. Aida Barišić opisala je sudjelovanje hrvatskih speleologa na 16. Svjetskom speleološkom kongresu u Brnu

2013. i posjet Moravskom krasu – podzemnoj rijeci Punkvi i jami Mačehi (Macochi). Teo Barišić nastavio je obavještavati o napredovanjima u jamskom sustavu Kita Gačešina – Draženova puhaljka, dao je kronologiju istraživanja u 2013. godini i nov nacrt sustava, a također i detaljniji opis svog i Aidinog istraživanja za vrijeme prvovibanjskih praznika. Teo i Aida proslavili su tada 24 km Kite, 24 godine braka i 48 godina života. KG-DP tada je istražena u duljini od 24 091 m i dubini od 737 m.

Aida i Teo Barišić opisali su sudjelovanje Mihovilaca na državnoj vježbi speleospašavanja iz jame Mokre noge na Biokovu, duboke 831 m. Vježba spašavanja je obavljena s dubine od 700 m. Članovi Sv. Mihovila sudjelovali su i u ekspediciji »Lukina jama – sifon 2013«. Teo Barišić je pod naslovom »Bunker i potkoparenje po Šibeniku« opisao brojne bunkere i potkope koji su u Šibeniku i okolici, u raznim vremenima, služili u vojne svrhe, a priložio je i njihove nacрте.

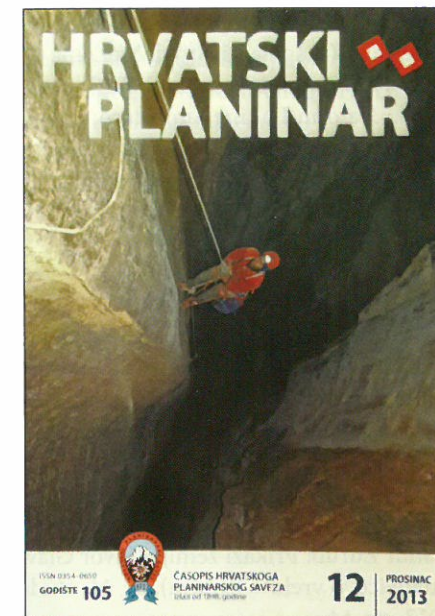
Teo Barišić i Goran Rnjak su pod naslovom »HPK Sveti Mihovil izradili prvi HGSS Speleološki katastar za potrebe provedbi akcija spašavanja nesrećenih speleologa – EU Proteus«. Opisali su potrebu izrade takvog katastra i njegovu primjenu. To je zajednički projekt Jamske reševalne službe Slovenije i HGSS-a, pod pokroviteljstvom Europske unije kao glavnog financijera projekta. Za HGSS taj je zadatak obavio SO HPK Sv. Mihovil. Katastar sadrži 50 jama i špilja, za koje se pretpostavlja da bi u njima moglo doći do potrebe spašavanja.

Teo Barišić objavio je i članak »Rudnik boksita Kalun (1914-1963) – u susret 100-godišnjici početka eksploatacije« i opisao desetogodišnje istraživanje ovoga prvog rudnika boksita na Balkanu, koji je napušten prije 50 godina. U 26 istraživačkih akcija istraženo je gotovo 7,5 km rudničkih kanala; najviši ulaz je na oko 420 m.n.m., a najniži dijelovi na oko 35 m ispod razine mora. Zadnji speleološki prilog je od Antonije Mihaljević - popis 16 članova koji su završili XI. Šibensku speleološku školu.

Vlado Božić

Hrvatski planinar u 2013. (godište 105) časopis Hrvatskog planinarskog saveza, 10000 Zagreb, Kozarčeva 22

- Darko Berljak: Hrvatski planinarski savez u 2012. godini – Speleologija, br. 1, str. 11-12
- Dalibor Paar: Rad Komisije za speleologiju HPS-a u protekle četiri godine, br. 1, str. 39
- Đorđe Balić: Zagrebački speleolozi u vojno-erarskim kanalima u osječkoj Tvrđi, br. 1 str. 40
- Dalibor Paar: Damir Basara – novi pročelnik Komisije za speleologiju HPS-a, br. 1, str. 41
- Mladen Kuka: Proglašeni najbolji u karlovačkom planinarstvu u 2012. godini (među njima i speleolozi), br. 2, str. 100-101
- Darko Berljak: Imenovanje pročelnika i zamjenika stručnih komisija HPS-a (za speleologiju), br. 4, str. 182-183
- Vitimir Murganić: Uz 90. obljetnicu planinarstva u Karlovcu (o radu PD »Dubovac«), br. 5, str. 226-228
- Mladen Kuka: Skupština Planinarskog saveza grada Karlovca (u rukovodstvu i speleolozi), br. 5, str. 253
- Zvonko Trdić: Kako smo prvi put prenočili na Kleku (u špilji), br. 6, str. 290-292
- Željko Poljak: Vlado Božić i Hrvoje Malinar: Razvoj speleološke opreme i tehnike, br. 7-8, str. 356
- Vlado Božić: Speleološka poučna staza Đula – Medvedica, nova zanimljivost grada Ogulina, br. 9, str. 406
- Vlado Božić: Kako je prije 80 godina počelo istraživanje špilje Veternice, br. 10, str. 432-437
- Vlado Božić: In memoriam – Juraj Posarić (1949.-2013.), br. 10, str. 458-459
- Alan Čaplar: Jamski sustav Lukina jama – Trojama dubok 1431 m, br. 10, str. 462
- Damir Basara: Speleološka ekspedicija »Srednji Velebit 2013«, br. 10, str. 462
- Nada Banović: Papučke kamene galerije (špilje), br. 11, str. 484-487
- Marinko Krmpotić: Noć špilja pod bakljama, br. 11, str. 510-511
- Vedran Vučić: Europska nagrada projektu Speleološka poučna staza Đula – Medvedica, br. 11, str. 511

- Dalibor Paar: Na 16. svjetskom speleološkom kongresu u Brnu nagrađen film »Lukina jama«, br. 11, str. 511
- Tamara Mihoci: Speleološka ekspedicija Lukina jama – sifon 2013., br. 12, str. 528-534
- Vlado Božić: Poučna staza »Tounjčica«, br. 12, str. 555-556
- Damir Basara: Stručni seminar o posebnim tehnikama speleoloških istraživanja, br. 12, str. 556-557

Meridijani

časopis za geografiju, povijest, ekologiju i putovanje, 10430 Samobor, Obrtnička 26

- Višnja Grabovac: Poljska – Rudnik soli Wieliczka, br. 171, siječanj 2013, str. 091
- Višnja Grabovac: Kanada – Nacionalni park Nahanni (duboke jame i »sustav vapnenjačkih špilja«), br. 172, siječanj 2013., str. 091
- H. D.: Otkriveno šamansko kamenje (u špilji), br. 173, ožujak 2013, str. 009
- Višnja Grabovac: SAD – Nacionalni park Mammoth cave, Nacionalni park Carlsbad caverns, br. 173, ožujak 2013, str. 092 i 094
- Lidija Vračar Miščin: Biciklom po Hrvatskoj – Špilja Vindija – svjetsko nalazište neanderthalaca, br. 174, travanj 2013., str. 024-025

- Ž.K.G.: Italija – prvi potomak čovjeka i neandertalca (iz špilje Riparo di Mezzana u sjevernoj Italiji), br. 175, svibanj 2013., str. 010
- H. D.: Na dnu Lukine jame zaronili još 60 metara u dubinu, br. 177, rujan 2013, str. 014
- Lara Černicki: Fužine – raj za izletnike i planinare (špilja Vrelo), br. 178, studeni 2013, str. 074

National geographic Hrvatska
službeno glasilo društva National Geographic Hrvatska, 10 000 Zagreb, Radnička cesta 39

- Jamie Shreeve: Slučaj nestalog pretka (u Denisovoj špilji u Sibiru), br. 7, srpanj 2013. str. 76-87
- A.R.Williams: Izazov špilja (Voronja), br. 8, kolovoz, 2013., str. 100-101
- Damir Zurub: Prikazi zemlje (Izvor Glavaš i Vukovićevo vrelo – iznutra), br. 11, studeni, 2013, str. 14
- Raul Nicklen: Tajne onostranoga svijeta Maja (Cenote – potopljene špilje pokraj Chichen Itze), br. 11, studeni, 2013, str. 74-97
- Mark Lang: Podvodne špilje (na Floridi), br. 11, studeni, 2013. str. 106

GEO

hrvatsko izdanje, Global studio d.o.o., 10 000 Zagreb, ul. grada Mainza 26

- Anonimus: Špiljski crtici (u špilji Chauvet u Francuskoj), br. 3, ožujak 2013, str. 14

- Johannes Schweikle: Posebna vožnja prema nadi (Marijina špilja u svetištu Lourdes u Francuskoj), br. 4, travanj 2013., str. 36-41
- Luka Katušić: Dinarski špiljski školjkaš, br. 4, travanj 2013., str. 113
- Jörg-Uwe Albig: Etiopija izgubljena u vremenu (crkve isklesane u stijeni), br. 6, srpanj-kolovoz, 2013., str. 98-111
- Lars Abromeit: Žile velikog zmaja (Špilje na jugozapadu Kine), br. 11-12, studeni-prosinac, 2013, str. 20-41
- Mario Duspara: Muzej budućnosti u potrazi za prošlošću (Muzej krapinskih neandertalaca), br. 11 -12, studeni-prosinac, 2013., str. 45

Hrvatska vodoprivreda
informativno-stručni časopis Hrvatskih voda, 10 000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 220

- Tihomir Kovačević: Skup speleologa Hrvatske – Drežnik grad 2012., br. 202, siječanj-ožujak 2013, str. 67
- Tihomir Kovačević: Tirkizni izvor života – Kupa, br. 202, siječanj-ožujak 2013., str. 90-92
- Roman Ozimec, Alan Kovačević, Tihomir Kovačević: Tihi: Možemo li podzemno povezati Duvanjsko i Livanjsko polje? br. 203, travanj – lipanj, 2013., str. 26-33

Hrvatske vode
časopis za vodno gospodarstvo. 10 000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 220

- Ivo Andrić, Ognjen Bonacci i Branimir Jukić: Rezultati najnovijih hidroloških i geomorfoloških istraživanja Crvenog jezera kod Imotskog, br. 86, god. 21, prosinac 2013, str. 344-348

Lički planinar
glasilo za popularizaciju planinarstva, ekologije, prirode i kulturne baštine, Baške Oštarije 38a, 53288 Karlobag

- Ana Lemić: Susret planinara Ličko-senjske županije u Brinju (posjet Siničić špilji), br. 2, 2013, str. 24-27

Krčki val
časopis za kulturu življenja na otoku Krku, Krk

- Anonimus: Škuljica – Špilja Grundić?, god. II, br. 3, ožujak 2013, str. 56-57

- Anonimus: Razgovor – Roman Ozimec: Zelena knjiga izvornih pasmina Hrvatske (uz članak su objavljena dva speleološka nacrt), god. II, br. 4, svibanj, 2013, str. 46-50

Lovački vjesnik
glasilo Hrvatskog lovačkog saveza – časopis za lovce i ostale ljubitelje prirode, 10 000 Zagreb, Nazorova 63

- Josip Šut: Biospeleologija – Šta lovci ne vide – Upoznajmo život u podzemlju, god. 122, br. 11/2013, str. 82-83

Priroda
mjesečnik za popularizaciju prirodnih znanosti Hrvatskog prirodoslovnog društva, 10000 Zagreb, Trg žrtava fašizma 10

- Vlado Božić: 60 godina časopisa Speleolog, br. 1029, br. 12/2013., str. 45-47